

RUDOLPHE EUCKEN

Τὸ βραβεῖον Nobel τῆς Φιλολογίας ἐδόθη ἐφέτος εἰς ἓνα γερμανὸν φολόσοφον ἔνδοξον πλέον εἰς ὅλας τὰς γερμανικὰς χώρας, ἀλλὰ δυστυχῶς ὅλως διόλου ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς.

Κι ἴσως μάλιστα τὸνομα τοῦ Ἐϋκεν νὰ μὴν ἔχη γραφῆ ποτὲ στὸν παρισινὸν τύπον. Καὶ ὅμως εἶνε ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον βαθειὰ σκεπτομένους τοῦ καιροῦ μας, ἓνας φιλόσοφος μὲ ὄλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ποὺ τόσον συχνὰ τῆς γίνεται ἡ μεγαλειτέρα κατάχρησις. Καὶ εἶναι ἀκόμα ἓνας θαυμάσιος συγγραφεὺς, ποὺ τὰ ἔργα του θ' ἀπελάμβαναν χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία καὶ στὰς ἄλλας χώρας, ὅπως στὴν Γερμανίαν, τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων. Διότι ἔχει τὸ χαρακτηριστικὸν τάλαντον νὰ γίνεται καταληπτὸς ἀπὸ ὅλους μὲ μίαν διαύγειαν ποὺ δὲν ἀποκλείει διόλου τὸ βάθος, μὲ μίαν διακοσμητικὴν χάριν, ποὺ δὲν ἐλαττώνει εἰς τίποτε τὸ ὕψος τῆς θεωρητικότητός του. Ὁ μεταφυσικὸς αὐτὸς μὲ τὸ αὐθεντικὸν του πνεῦμα, ὁ συνεχίζων τὰς παραδόσεις καὶ τὰ δόγματα τῶν Διδασκάλων τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας, τὸ ὑπέροχον καὶ ἐνεργητικὸν ἔργον τοῦ Kant τοῦ ἀθανάτου ἰδρυτοῦ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, τοῦ Hegl, τοῦ Fichte, τοῦ Shelling, τοῦ Hebert, τοῦ Schopenhauer, τοῦ Hartmann, τοῦ Lotze, τοῦ Paulsen, καὶ τόσων ἄλλων βαθυστόχαστων παγκοσμίου φήμης—ὁ ἐνθερμος αὐτὸς μαθητὴς τῆς ἀνωτάτης θεωρίας εἶνε ταυτοχρόνως καὶ ποιητὴς, καὶ ἠθικολόγος μὲ σπανίαν ἐνγλωττίαν καὶ συγγραφεὺς μὲ ἓνα τάλαντον ἀπὸ τὰ πλέον λεπτὰ καὶ εὐαίσθητα.

Μέσα εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἐϋκεν δὲν εὐρίσκειται κανένα ἴχνος σχολαστικότητος, οὔτε σκοτεινότητες ὕφους πλασταί· τίποτε ἀπὸ τὴν φρασεολογίαν ἐκείνην ποὺ κάμνει τόσον δύσκολον καὶ τόσον ἄκαρπον εἰς τοὺς ἀμύητους τὴν ἀνάγνωσιν τῶν περισσοτέρων ἀριστουργημάτων τῆς φιλοσοφίας. Ὁ εὐγενὴς ὄνειροπόλος ποὺ ἔγραψε μόνον διὰ τὴν ζωὴν καὶ διὰ τὴν οὐσίαν τῆς ζωῆς τόσας σελίδας ἀλησιμονήτους, γεμάτας ἀπὸ ῥίγη λυγρισμοῦ καὶ ἀπὸ συγκινήσεις ἐγκαρδίου, εἶναι ἓνας ἀπὸ ἐ-

κείνους ποὺ ἠθέλησαν νὰ συμφιλώσουν τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἀπολύτου μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς πραγματικότητος καὶ τὰς τάσεις τῆς νεωτέρας ψυχῆς· ἠθέλησε νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν, νὰ ἀνοίξῃ νέους ὁρίζοντας στοὺς δυνατοὺς πόθους τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος πρὸς τὰ Ἀρχικὰ Στοιχεῖα, τὰ ὅλως διόλου ἄγνωστα στὸ πολὺ κοινόν.

Καὶ ἡ ἄγνοια αὐτῆ τοῦ πλήθους δὲν εἶνε ὀλοκληροτικῶς ἀδικαιολόγητος. Διότι μὲ ὄλην τὴν προσπάθειαν πολλῶν φιλοσόφων καὶ μάλιστα τῆς πρώτης γραμμῆς, ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ μένουں ἀπόρσιτα στοὺς ἀμύητους, στοὺς ἀναγνώστας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἠσθάνθησαν τὴν ἡδονὴν τῶν ὑπερόχων καὶ μυστηριωδῶν ὥραιότητων.

Ἄλλὰ στὸν Ἐϋκεν, ὅπως στὸν Schopenhauer ἐν Γερμανίᾳ, ἢ στὸν Alfred Fouillé ἐν Γαλλίᾳ, ἡ φιλοσοφία ἀποτείνεται πρὸς ὅλους, καὶ μεταχειρίζεται ἄλλα μέσα ἐκφράσεως καὶ τείνει πρὸς νέα ἰδανικά. Χωρὶς νὰ κατέρχεται εἰς ῥητορικὰ σχήματα, οὔτε εἰς ψευδαισθησίας παιδαριώδεις κάποιας σχολῆς τῶν ἐνκόλων αἰσθημάτων, ἢ νὰ ξεχωρίζῃ ἰδιοτροπῶς τὰ πράγματα χωρὶς καμμιὰ χρησιμότητα, πραγματεύεται ὅλα τὰ προβλήματα ἐκεῖνα, ποὺ ἡ μεταφυσικὴ προσπάθει νὰ λύσῃ αἰῶνας τώρα, τὰ μελετᾷ σκορατίζων στοὺς μεγάλους θεωρητικοὺς ὁρίζοντας κύματα φωτὸς καὶ εὐγλωττίας, μαζὶ μὲ ἓνα πάθος, μὲ μίαν συγκίνησιν, μὲ μίαν γραφικότητα, καὶ μὲ ὅλα τὰ ῥίγη καὶ τὰ θέληγτρα τῆς πραγματικῆς ζωῆς, μὲ τὰς ἡδονὰς τῆς τὰς βραχείας καὶ μὲ τὰς λύπας τῆς τὰς ἀτελειώτους.

II

Ὁ Ἐϋκεν εἶνε μεγάλης ἁξίας φιλόσοφος, ἓνας ἀληθινὸς μεταφυσικὸς. Ὅπως κάθε σκεπτόμενος βαθειά, συνέταξε ἓνα νέον σύστημα τοῦ Σύμπαντος, καθιέρωσε μίαν νέαν διδασκαλίαν διὰ τὸ Ἀπόλυτον, μίαν ἀπὸ ἐκείνας τὰς εὐθείας συνθέσεις ποὺ ἐναγκαλιζοῦνται ὀλόκληρον τὸ Σύνολον τῶν ὄντων καὶ τῶν Ψυχῶν καὶ ὅπου ὅλα τὰ ἐνδιαφέροντα προβλήματα, τῆς ἀποτάτης ἀρχῆς καὶ τοῦ ἐσχάτου τέλους, τῆς εἰμαρμένης καὶ τῶν

ἀρχικῶν αἰτίων, λαμβάνουν μίαν εὐλογον λύσιν, μίαν λύσιν πρωτότυπον.

Δὲν θὰ προσπαθήσωμεν νῆ μελετήσωμεν ἐδῶ τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τοῦ Ἑῦκεν, μήτε νὰ χαράξωμεν τὰς οὐσιώδεις γραμμάς του ἵστοὺς ἀναγνώστας μας. Θ' ἀπέβαινε σχεδὸν ματαίᾳ μία τοιαύτη προσπάθεια μέσα εἰς ὀλιγόστηλον πραγματείαν.

Στὰ Σκίτσα μιᾶς νέας ἀντιλήψεως τοῦ πεπωμένου (Die Grundlinien einer neuen Lebensanschauung), φαίνονται ὅλαι αἱ ἰδέαι, αἱ τάσεις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ φιλοσόφου. Εἶνε ἓνα ἀπὸ τελευταῖα του βιβλία-ἐξεδόθη εἰς τὰ 1907-καὶ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον δυνατὰ καὶ τὰ πλέον σημαντικὰ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ἐν γένει.

Πρὸ ὀλίγου ἐξέδωσε καὶ ἄλλο ἔργον: τὴν «*Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς πνευματικῆς ζωῆς*» ὅπου ἐκδέχεται μὲ περισσοτέρας λεπτομερείας τὰς βάσεις τῆς φιλοσοφίας του. Πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν δύο αὐτῶν ἔργων του ἐξέδωσε πληθώραν ἄλλων μεταξὺ τῶν ὑποίων: ἡ «*Ἐνότις τῆς πράξεως καὶ τῆς ιδέας*» ἐν ἀπὸ τὰ πρῶτα βιβλία του ἐκδοθῆν εἰς τὰ 1888 διότι ὁ ἔνδοξος συγγραφεὺς ἐργάζεται ὡς καθηγητὴς καὶ ὡς φιλόσοφος ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον τέταρτον αἰῶνος· αἱ «*Ἠθικαὶ τάσεις τῆς ἐποχῆς μας*», ἡ «*Ἀλήθεια τῆς Ἐρησικείας*» ὁ «*Ἀγὼν πρὸς κατάκτησιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς*» καὶ προπάντων τὸ ὀνομαστότερον ἔργον του, τὸ ὁποῖον τὸν κατέστησε δημοφιλῆ εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε μίαν ἀπὸ τὰς σπανίας, διὰ τὴν πληθώραν τῶν ἀντιτύπων, διαδόσεις εἰς φιλοσοφικὰ βιβλία: ἡ «*Ἀντίληψις τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου*», ἀληθινὸν μνημεῖον πολυμαθείας, σοφίας ἀνεξαντλήτου, εὐγλωττίας καὶ δημιουργητικότητος.

III

Ἄ Οὐ Συγγραφεὺς τῆς «*Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν*» εἶνε ἓνας ἀπὸ τοὺς σπανίους φιλοσόφους ποὺ εἶχον τὸ θάρρος νὰ διεκδικήσουν καὶ ἀπαιτήσουν τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῆς μεταφυσικῆς.

Ἡ θαυμασία αὐτῆ ἐπιστήμη ποὺ μόνη της, ἡμ-

πορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ μίαν ἐξήγησιν τοῦ Σύμπαντος, δὲν εἶναι καὶ δὲν ὀφείλει νὰ εἶναι ὑποτελής εἰς μεμονωμένας ἐπιστήμας. Ἔχει καὶ αὐτὴ τὸ βασιλείον της, τὸ κράτος τὸ ἰδικόν της,—τὸ ἀπεραντὸν καὶ τὴν αἰωνιότητα. Μὲ ὄδηγόν τὸ καθαρὸν καὶ κρυστάλλινον φῶς τῆς ἀνεξαντλήτου φιλοσοφίας, ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναται ἀκόμη νὰ διεισδύσῃ εἰς τὰ μυστηριώδη ἄδυτα τοῦ Ἀπολύτου καὶ ἐναπόκειται πλέον εἰς τὸ μεταφυσικὸν ἔνστικτον νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν προσπάθειαν ἐκείνης, προσπάθειαν ἡ ὁποία τείνει πρὸς ἀποτελείωσιν τοῦ μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος, τοῦ αἰωνίως ἀτελειώτου, τῆς ἀνθρωπίνης μεγαλοφυΐας.

Καὶ τότε, μὲ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ γιγαντιαίου αὐτοῦ ἀγῶνος, ἡ ξηρὰ ἀλλ' ὑπέροχος φιλοσοφία λαμβάνει ὑπ' ὄψει καὶ ἐνθυμεῖται τὰ ἀποτελέσματα τῶν διαφορῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ δὲν τῆς δανεῖται τίποτε, οὔτε ἀκόμη καὶ τὰ ὄπλα της εἰς τὸν τρομερὸν ἀγῶνα πρὸς κατάκτησιν τῆς ἀληθείας. Διότι τὸ δίλημμα τίθεται καὶ ἐκφράζεται ἀπὸ τὸν Rudolph Eucken μὲ μίαν διαύγειαν θαυμαστήν: ἡ ἢ φιλοσοφία πρέπει νὰ φέρῃ εἰς τὸς κόσμον κάτι τι οὐσιωδῶς νέον, ἢ πρέπει νὰ ἐξαφανισθῇ γιὰ πάντα, ἀφήγουσα τὴν θέσιν της εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θὰ δυνηθῇ μὲ τὰς πολυπληθεῖς του πηγὰς, νὰ κατατάξῃ καὶ συναρμολογήσῃ, τὰ ἀποτελέσματα τῶν πειραματικῶν μεθόδων. Ἄλλὰ αἱ μέθοδοι αὗται δὲν ἔχουν καμμίαν δύναμιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παλαιὰν κυρίαρχον, τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν, ποὺ ἀκαταύπανστα ἐξοριζεται, καταδιώκεται καὶ προγράφεται σήμερον καὶ ἡ ὁποία ὅμως αὐτὴ μόνη δύναται νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὰς θαυμαστάς χώρας τῶν αἰωνίων πραγμάτων.

Ἄ Ἰδανικὸς κόσμος πρὸς τὸν ὁποῖον μᾶς ὀδηγεῖ ὁ φιλόσοφος, ὁ κόσμος αὐτὸς τοῦ μέλλοντος μήπως δὲν εἶνε αὐτὸς ὁ παράδεισος τῶν ἀληθῶν Χριστιανῶν τῶν ἀξίων τοῦ ὀνόματος τούτου; Ἄ μυστηριώδης βίος, ἡ ἀφατοσεῦδαιμονία τὴν ὁποίαν ὑπόσχεται ὁ Eucken εἰς τὰς μελλούσας γενεάς, ἔχει μεγάλην ἀναλογίαν μὲ τὴν μακαριότητα τῶν ἐκλεκτῶν τῆς Ἐκκλησίας.

(ΚΑΤΑ ΤΟΝ STANISLAS RZEWUSKI)

*
* *